

Frankenstein neboli moderní Prométheus (1818): Mary Shelleyová (1797-1851)

Autor

- spisovatelka tvořící v období romantismu
- známá především pro Frankenstein
- její otec byl filosof s velmi liberálními názory a mj. i spisovatel a novinář
- Vychoval ji (protože v 11 letech jí zemřela matka) a neformálně ji vzdělal
- byla druhou manželkou Percyho Bysshe Shelleyho, který byl mj. politickým stoupencem jejího otce
- Čekala s ním dceru, která se předčasně narodila a zemřela
- léto 1816 strávila společně s manželem u Lorda Byrona ve Švýcarsku nedaleko od Ženevy, zde se zrodil nápad pro Frankenstein
- poté, co při společném čtení strašidelných příběhů navrhl Byron, aby se pokusili napsat něco podobného
- zároveň se nechala následně inspirovat experimenty Luigiho Galvaniho na žábě a kovových plíšcích
- její manžel zemřel při bouři na jeho plachetnici
- Mary zemřela v 53 letech na nádor na mozku

Rozbor

- **literární druh:** epika (lyrické pasáže)
 - **literární forma:** próza
 - **žánr:** horor, gotický román (s orvkou romantismu)
 - **umělecký směr:** romantismus
 - **časoprostor:** 18. st., švýcarsko, německo, UK, polární oblasti
 - **kompoziční výstavba:** chronologická, rozdělena na kapitoly, lineárně až na pasáže, kde netvor vypráví svou minulost (retrospektivní)
 - **vypravěč:** ich-forma, tři různí vypravěči (Robert Walton, Viktor Frankenstein, netvor)
 - **vyprávěcí způsoby:** pásmo vypravěče, popis myšlenek monstra, dialogy, monology
 - **typy promluv:**
 - **jazyk:** spisovný (knižní)
 - **literárně-historický kontext:** První autorčino dílo, psala v období romantismu její současník je např. Byron
 - **motiv:** samota, nepřijmutí do společnosti, vyvrhelství, vztek, faustovský syndrom
 - **téma:** pomsta / nebezpečí bezhlavé honby za vědění
 - Prométheus přinesl lidem oheň (technologie) → monstrum také přineslo dřevo a samotný Frankenstein stvořil člověka defacto z hlíny jako stvořil Prometheus lidi
 - román je psán stylem klasického romantického románu, s podrobnými popisy krajiny, prostředí a emocionálního hnutí hlavních hrdinů, zevrubným líčením jejich rodinného zázemí, dětství a životních peripetií a také s důrazem na pozvolný rozvoj děje
 - prvky romantismu → cit, individualita (individuální prožitek) a duše (zejména trýzněná duše)
 - romantismus vznikl jako reakce na filosofii osvícenství, kde se klade velký význam na rozum
 - gotický román → období preromantismu a romantismu, jde o předchůdce moderního hororu
 - 5 částí dle perspektivy
1. Dopisy a deník Roberta Waltona: 4 dopisy a deník mladého neúspěšného básníka a snílka toužícího se stát mořeplavcem. Potká na cestě k severnímu pólu Victora Frankenstein. Frankenstein ho před jeho velkými Faustovskými myšlenkami varuje, protože už je poučen
 2. Vyprávění Victora Frankenstein: v mládí je podobný jako Walton. Chce něco dokázat. Nejdříve se začte do Paracelsa a studia přírodní filosofie. Jeho staré teorie jsou však při příchodu na univerzitu vyvráceny. Nadchne ho zde studium chemie a fyziologie. Začne se ptát, kde se bere podstata života? Dojde k zjištění, že člověk nejdříve musí pochopit smrt, aby pochopil podstatu života. Po dlouhé době strávené hrabáním se v márnicích přijde na to jak neživé hmotě vdechnout život. Monstrum uteče a Frankenstein se zhroutí. Jeho mladší bratr se pak najde uškrcený

3. Vyprávění Frankensteinova monstra: Netvor líčí, jak matně pamatuje své počátky. Je unešen krásou přírody. Nalezl oheň a naučil se ho udržovat. Zažívá nepřijmutí lidmi. Nikdo ho nechápe a nikdo mu nerozumí, i když je to myslící a cítící bytost. Ubytuje se v kůlně jisté rodiny. Tam nějaký čas žije. Pomáhá rodině. Nosí jim dřevo. Bojí se je konfrontovat, ale i přes to se cítí jako člen rodiny a sleduje dění. Naučí se od nich jazyk. Naučí se číst a psát. Přečte např. Utrpení Mladého Werthera, nebo Miltonův Ztracený ráj. Může si přečíst i Frankensteinův deník, který mu byl zanechan v kapse. Ohledně své stvoření ne zhrofen a zoufalý. Snaží se odhalit rodině, ale ta ho nepřijme, jsou z něj zděšení. Odstěhují se. S hořkostí v srdci dům zapálí. Vydá se do Ženevy za svým stvořitelem. Cestou zachrání tonoucí dívku, ale lidé se mu odvděčí tím, že ho postřelí. Potká zde dítě (Willa) a doufá, že je jiný, neposkvrněný a nezaujatý. Ten se ho však bojí a nazýváho netvorem. Netvor ho uskrť. Po tomto činu netvor odešel do hor, kde se setkal s Frankensteinem. Tam mu dal návrh, kterým by vykoupil jeho i Victora. Žádal ho, aby mu stvořil ženu. Frankenstein však odmítl.
4. Vyprávění Viktora Frankensteina: Nejdříve návrh odmítá, ale přesvědčí ho netvorův slib, že se svou družkou odejde do dálných džunglí JA. Frankenstein potřebuje pro vytvoření ženy nové poznatky z Velké Británie. Otec ho žene do Sňatku s Elisabeth. Začne zde na osamělém ostrůvku tvořit netvorovi družku. Zjistí však, že ho netvor sledoval, aby dodržel svůj slib. Ze vzteku zničí nedokončené tělo. Měl zároveň strach, že by se nestvořury mohly rozmnožit. Netvor přislíbí Victorovi pomstu. Je následně obviněn z vraždy Clerval, kterou na něj nastražil netvor. Zavrou ho na nějakou dobu do Irského vězení. Po nějaké době ho propustí a spěchá do Ženevy, aby si mohl vzít Elisabeth. Netvor uskrť Elisabeth během jejich svatební noci. Victor skončí v blázinci. Pak se dá dohromady a prahne po pomstě. Netvor utíká až k polárnímu kruhu. Zde Victor uvízne a najde ho Walton.
5. Pokračování deníku Roberta Waltona: Plují dál na sever. Frankenstein onemocní a zemře. Walton nad Frankensteinovým tělem nachází stát netvora, prosícího Frankensteinovu mrtvolu o odpuštění. Waltona se zmocňuje soucit, ale když netvorovi vyčte, že hlasu svědomí měl naslouchat už dříve, netvor opět viní ze všeho utrpení jen a jen Frankensteina a vylíčí i svůj pocit požitku z konání zla. Na závěr prohlásí, že Frankensteinovou smrtí je jeho tragický osud naplněn a že svůj život skončí tak, že sám sebe upálí na vlastnoručně navršené pohřební mohyle.

##Postavy - Viktor Frankenstein: inteligentní člověk, který si však není vždy zcela schopen uvědomit následky svých činů. Současně je i poněkud asociální, raději než lidskou společnost vyhledává přírodu. Netvorovy činy v něm vyvolají silnou touhu po pomstě. - Netvor: též velmi inteligentní. Zpočátku je dobrý a laskavý, po opakovaných projevech nenávisti ze strany lidí se však stane nenávisťným a propadá záchvatům zuřivosti. Je dosti asertivní a výřečný, čímž dokáže na Frankensteina dočasně přesvědčit ke spolupráci. Po jeho smrti začne litovat svých zločinů a svého chování vůči svému stvořiteli, a proto se rozhodne spáchat sebevraždu. - Henry Clerval: upřímný Frankensteinův přítel, který se o něj staral během nemoci. S Frankensteinem sdílí lásku k přírodě. - Alžběta Lavenzová: milá a laskavá - Robert Walton: dobrodruh bažící po vědění stejně jako kdysi Frankenstein

“Pilíře” romantismu

1. Touha po nepřítomném – potřeba úniku – únik v čas a prostor – orientace na středověk, antiku apod. orientace na exotické krajiny – Amerika, Tichomoří apod., touha po ideálním společenském řádu a také bezcílná touha
2. Vypjatý individualismus (osobitost) – hlavní hrdina často osamělý, nerad se stýká s lidmi a prchá do přírody
3. Zobrazení jevů v polaritě – hlavní hrdinové romantických příběhů např. i loupežníci nebo psanci, také vnější a vnitřní rozdíly – vnější ošklivost, ale uvnitř výtečné vlastnosti, lyrickoepické žánry – balada (lyrika, epika i drama) – původ žánrů v lidovém prostředí
4. Intenzivní citovost – zaměření se na pocity postav, vzniká horor a detektivní příběh, zalíbení v tajemnu apod.